

A BŰNÖS ŰT

Servius Tulliusnak már uralkodása kezdetétől fogva gondot okozott Tarquinius Priscus két fia: Lucius és Arruns.

"Nem gyűlölnek-e ezek engem - töprengett magában -, hogy én lettem a király? És ha gyűlölnek, ki kezeskedhetik róla, hogy nem kísérlik meg ugyanolyan eszközökkel visszaszerezni jogaikat, mint Ancus fiai?"

Hogy lefegyverezze és magához láncolja őket, két leányát, mihelyt felsérdültek, hozzájuk adta feleségül. Úgy vélte, most már nyugodtan alhatik felőlük. Servius két leánya, akiket római szokás szerint apjuk után Tullianának hívtak, két egymástól egészen eltérő természetű és jellemű nő volt. Az egyik Tullia szelíd és gyöngéd, a másik vad és szenvedélyes. A szelíd Tullia Luciusnak, a vad Tullia Arrunsnak lett a felesége. És a természet különös játéka folytán Lucius ugyancsak vad, míg Arruns szelíd természetű volt. Így hát a bárány az oroszlánnal, a galamb az ölyvvel került össze. Nem is volt szerencsés a házasságuk. Állandó torzszalkodás volt köztük, nem fértek össze, mint ahogy a víz nem fér össze a tűzzel. Servius erről mit sem tudott. Azt sem, hogy a királyi ifjak közül Luciusban erősen él az uralomvágy, és hiába lett a veje, leányának férje, irigységét és gyűlöletét ez a rokoni kötelék nem szüntette meg. Egy alkalommal azonban Servius felfigyelt Lucius szavára, aki azt mondta, hogy ő, mármint Servius Tullius, a nép megkérdése nélkül foglalta el a trónt. Való igaz, de a magyarázatot Tarquinius Priscus halálának körülményei adják meg. Azért okosabbnak látta, ha megkésve is, de megkérdi a népet. Nyugodt lélekkel mert kiállni a nép elé. Nemcsak azért, mert igazságos alkotmányt adott neki, hanem mert a háborúk befejezése után a földet, amit az ellenségtől elvett, szétosztatta a nép között, hogy mindenkinek jusson belőle. Összehívta tehát a népet, és feltette nekik a királyválasztás szertartásos kérdését:

- Akarjátok-e, parancsoljátok-e, hogy én uralkodjam Rómában?

Hatalmas és egyhangú "igen" volt a válasz. Ilyen egyetértés talán még egy király választásánál sem mutatkozott.

Az ifjú Lucius Tarquinius azonban nem vesztette el a reményét. Nem a népre, hanem az atyákra, a szenátusra számított. Tudta, hogy az atyáknak nem tetszik, hogy a nép földet kapott, és hogy Servius a népek kedvezett. Lucius tudott erről, és alig várta az alkalmat, hogy a szenátus tanácskozhelyén, a *kúriában* bevádolhassa Servius. Míg Lucius terveket szőtt a hatalom megszerzésére, öccse, Arruns erről mit sem akart tudni. Csillapította bátyját, és igyekezett lebeszélni minden erőszakos tetteről. Mikor erről felesége, a vad és szenvedélyes Tullia értesült, szidalmazni kezdte férjét.

- Lucius, a bátyád, az az igazi férfi, nem te! Azon meglátszik, hogy király volt az apja. Te? Te nem vagy jó semmire. Férfit kaptam, de olyan hitványat, hogy még én, az asszony is fölötte állok merészségben!

A vad Tullia rájött, hogy neki nem Arrunshoz, hanem Luciusához kellett volna hozzámennie. Szerelemre gyulladt Lucius iránt, és az viszonzta szerelmét. Nem tartották elviselhetőnek, hogy továbbra is együtt éljenek olyanokkal, akiknek a természete annyira elüt az övéktől.

- Ha téged adtak volna férjemül az istenek, hamarosan a mi házunkra szállna az uralom, amit most kénytelen vagyok az apám házában látni - mondta Tullia.

- Ha te lettél volna a feleségem, nem az a jámbor Tullia, már régen rábírtál volna a cselekvésre - mondta Lucius.

Hogy ne legyen, aki tettükben őket gátolja, esetleg elárulja, gyilkos módon, méreggel megszabadultak házastársuktól. Mindketten majdnem egy időben lettek özvegyek, aztán házasságot kötöttek. Servius király, meggyászolta leányát és vejét, de még mindig gyanútlanul töltötte napjait, és nem is sejtette, hogy a veszély egyre jobban közeledik feléje. Mert Tullia, most már Lucius felesége, nem nyughatott, éjjel-nappal zaklatta férjét.

- Csak nem engedjük - mondotta -, hogy amit eddig tettünk, hiábavaló legyen? Akkor kár volt eltenni láb alól Arrunsot és a szelíd Tulliat. Arruns nem volt igazi férfi, nem is gondolt arra, hogy ő - Tarquinius Priscus fia lévén - méltó a királyságra. De ha te valóban az vagy, akinek hittelek, amikor nőül mentem hozzád, akkor hajlandó vagyok téged uralomnak és királyomnak nevezni. Ha azonban nem vagy az, a házastársainkon elkövetett gyilkosság bűnét csak tetézzük, ha most tétlenkedünk. Hát miért nem fogsz már hozzá? Hiszen nem *Korinthusban* vagy, ahonnan családod származik, még csak nem is Tarquiniiban, mint apád, hogy el kellene távoznod onnan, helyet keresni az uralkodásra! Itt vagy, itt vannak őseidről reád maradt házi isteneid, itt van atyád képmása, itt ez a királyi ház, a házban a trónszék, itt a Tarquinius név: hát nem tesz, hogy nem kiált mindez téged királlyá? Vagy csak bátorságod nincs hozzá? Akkor meg miért hitegeted az embereket? Azt akarod, hogy folyton csak úgy beszéljenek rólad: a király *fia*? Én, ha neked volnék, nem hagynám ezt. Ha pedig gyáva volnék, visszamennék Tarquiniiba vagy egyenesen Korinthusba, ahonnan családod jött! Testvéredhez vagy te csak méltó, nem atyáddhoz! Mászor megint rákezdte:

- Én magamat is vádolom. Itt volt ez az idegen asszony, Tanaquil. Az meg tudta csinálni, hogy először a férjének, azután a vejének megszerezze a trónt. Én meg, aki királyi apától származom, a kisujjamat sem mozdítom, hogy valakit uralomra juttassak, vagy hogy valakit megfosszak attól.

Így ment ez napról napra. Lucius végül is nem bírta tovább a zaklatást, és hozzáfogott, hogy Tullia akarata szerint lerombolja Servius királyságát. Először fölkereste azokat a szenátorokat, akiket még atyja, Priscus emelt az atyák sorába.

- Emlékeztek-e még - kérdezte tőlük -, mennyi jótéteményben részesültetek Tarquinius Priscustól? Én, a fia, mindezekért most ellenszolgáltatást várok. A hálát atyám iránt ezzel mutatjátok meg.

Azután az ifjakat járta végig, és megajándékozta őket. Azonfelül fűt-fát ígérgetett, ha segítségére lesznek, és nem mulasztotta elsorolni azt sem, hogy mi minden vétke van Serviusnak. Ily módon aztán elérte, hogy híveinek száma napról napra gyarapodott. Végül egy szép napon úgy látta, ütött a cselekvés órája. Fegyveres csapatból kísérve a *fórumra* ment, majd berontott a kúriába, a tanács házába, és ott helyet foglalt abban a székben, melybe egyedül a királynak volt joga beleülni. Majd küldöncöket menesztett az atyák után.

- Mondjátok nekik, jöjjenek, és üdvözlöjék Tarquinius királyt.

És az atyák jöttek, nem vártak magukra; némelyek, mert már előre tudták, hogy mi megy itt végbe, és helyeselték Lucius eljárását, mások, mert megijedtek, és félték, hogy bajuk származik abból, ha nem jönnek üdvözlésre. De jöttek már csak azért is, mert oly hirtelen történt, ami történt, olyan váratlanul, hogy nem volt idejük higgadtan megítélni a helyzetet. Még az a hír is elterjedt, és ennek is sokan hitelt adtak, hogy Servius Tullius meghalt. Mikor az atyák összegyűltek, Lucius Tarquinius beszédet intézett hozzájuk:

- Atyák, gondoljátok csak meg, hogy miután atyám gaz gyilkosság áldozata lett, ez a hitvány fattyú, ez a rabnőtől származott rabszolga foglalta el előlem a trónt, mely engem illetett meg. És vajon tiszteletben tartotta-e a törvényeket? Nem mellőzte-e a szokásos interregnumot, megkérdette-e a népgyűlést? Sőt! Fittyet hányt a nép szervezetére, semmibe se vette a ti beleegyezéseket, nem kérte, hogy erősítsétek meg uralmában. Így lépett trónra, melyet egy nőtől kapott ajándékba. Így lett király ez az aljanépet szerető ember, azok királya, akik közül maga is származott. Mások tisztességét nem becsülte, az előkelők földjét elvette, hogy azután a leghitványabb népségnek adja át. Minden terhet, amit hajdan közösen viseltünk, az előkelők nyakába varrt. Fölbecsülte vagyonotokat, hogy a gazdagságtokra mosolygó szerencse gyűlöletet ébresszen. Mindent összeharásolt, amihez csak hozzájutott, hogy azután a legrongyosabbak között szétosztathassa, és népszerűségét növelje...

Idáig ért beszédében, mikor Servius király, akik egy hírvívó sietve értesített a történetekről, belépett a kúria tanácskozhelyébe, és rákiáltott:

- Mi dolog ez, Tarquinius?! Hogy merészelted te, amíg él a király, összehívni az atyákat, és micsoda vakmerőség beleülnöd abba a székbe, mely egyedül engem illet?

Lucius vadul szavába vágott:

- Apám trónszéke engem illet, nem egy rabszolgát! Én vagyok a király fia, királyságának én vagyok az örököse! Elég volt már a hosszú önkényből, mellyel gúnyt üztél *uraidból*, takarodj innen, pusztulj a szemünk elől!

Erre a hangra már az egész szenátus felindult. Az atyák két pártra szakadtak, és csúnyán szidalmazni kezdték egymást. A nagy lármára a nép is összecsendült, voltak, akik Tarquiniusnak és voltak, akik Serviusnak fogták pártját. Ekkor Tarquinius, végsőre elszánva magát, odarohant Serviushoz, megragadta palástjánál fogva, kivonszolta a kúriából, és lelökte a lépcsőn. Servius lezuhant a földre. Tarquinius pedig visszatért a kúriába, hogy a szenátusra rákényszerítse a maga akaratát. Az öreg király a zuhanástól csak elszédült, de nem ájult el. Lassan összeszedte magát, és néhány hűséges szolgától kísérve elindult hazafelé. De mikor elért az úgynevezett Cyprusi útra, a Tarquinius által utána küldött üldözők utolérték és megölték. A nép között elterjedt az a hír, hogy ez a gyilkosság Tullia utasítására történt. Az bizonyos, hogy Tullia kocsin érkezett a fórumra, és kihívta férjét a kúriából.

- Üdvözöllek, uram és királyom! - mondta. - Első akarok lenni, aki így szólítlak.

Tarquinius visszatért az ülésre, Tullia pedig kocsijával indult hazafelé. Mikor befordult a Cyprusi útra, a kocsis ijedten megrántotta a lovak zablját, megállította a kocsit, és rámutatott az ott heverő, meggyilkolt Serviusra.

- Nézd, úrnóm...

De Tullia rákiáltott a kocsisra:

- Hajts, hajts keresztül a holttestén! Úgy hajts, hogy az arcán vágjon át a kerék!

A kocsis szót fogadott, és a vér telefröcskölte magát Tulliat is. Bűnét a római nép sohasem bocsátotta meg, és az utat, ahol ez a szörnyűség történt, elnevezte Bűnös útnak.